

**KICHIK BIZNES KORXONALARINI INVESTITSİYALAR YORDAMIDA
RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI**

Eshmirzayev Nodir Mamadraximovich, Tojiboyev Oybek Otabekovich
Namangan muhandislik-texnologiya instituti "Iqtisodiyot" fakulteti
"Iqtisodiyot" kafedrası tayanch doktoranti

Annotatsiya. Maqolada xorijiy investitsiya va kreditlarning ajratilishi ko'rib chiqiladi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning taraqqiy etishi respublikamiz iqtisodiyotini rivojlanishi.

Kalit so'zlar. xorijiy investitsiyalar, kichik biznes, investitsiyalar, lingvistik o'zgaruvchi, a'zolik funksiyasi

**ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ МАЛОГО БИЗНЕСА С
ПОМОЩЬЮ ИНВЕСТИЦИЙ**

Эшмирзаев Надир Мамадрахимович, Тожибоев Ойбек Отабекович,
докторант кафедры «Экономика» факультета «Экономика» Наманганского
инженерно-технологического института

Аннотация. В статье рассматривается размещение иностранных инвестиций и кредитов. Развитие малого бизнеса и частного предпринимательства – это развитие экономики нашей республики.

Ключевые слова. иностранные инвестиции, малый бизнес, инвестиции, лингвистическая переменная, функция принадлежности

**PERSPECTIVE DEVELOPMENT ENTREPRENEURSHIP MALOGO
BUSINESS AND ASSISTANCE INVESTMENT**

Eshmirzaev Nadir Mamadrakhimovich, Tojiboev Oybek Otabekovich, doctoral
student of the Department of Economics, Faculty of Economics, Namangan Institute
of Engineering and Technology

Annotation. The article deals with the placement of foreign investments and loans. The development of small business and private entrepreneurship is the development of the economy of our republic.

Keywords. foreign investment, small business, investment, linguistic variable, membership function

Kichik biznes korxonalari faoliyatini yanada takomillashtirish maqsadida ularning bozor infratuzilmasi bilan bo'ladigan munosabatlarini

mustahkamlashga asosiy e'tibor qaratish, kichik biznes sub'yektlariga zamon talablarida xizmat qiluvchi infratuzilmani barpo etish lozim. Bu esa, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining: "... kichik biznes sub'yektlari ehtiyojlarini ta'minlashning rivojlangan, zamonaviy tizimini yaratish lozim. Va, albatta, ularga bank xizmati ko'rsatishni har tomonlama kengaytirish va yaxshilash, imtiyozli kreditlar hajmini ko'paytirish zarur. Bu masalalar qatoriga kichik biznes vakillari va tadbirkorlar tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlarning xaridorlarini topish va sotish muammosini hal etishni ham kiritish lozim"¹, -deya ta'kidlagan fikrining uzviy davomidir, deyish mumkin. Kichik biznes infratuzilmasi - bu tadbirkorlik sub'yektlariga u yoki bu turdagi (kerakli ma'lumot bilan ta'minlash, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, bino hamda asbob-uskunalar bilan ta'minlash, konsultatsiya berish, kadrlar tayyorlash va hokazo) xizmatlarni ko'rsatuvchi tashkilotlardir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012 yilda qabul qilingan, ishbilarmonlik muhitini tubdan yaxshilash va tadbirkorlikka yanada keng erkinlik berish, statistik, soliq, moliyaviy hisobotlarni, litsenziyalanadigan faoliyat turlarini va ruxsat berish tartib-taomillarini tubdan qisqartirish chora-tadbirlari to'g'risidagi farmoni, shunga asosan 2012 yilning 1 avgustidan boshlab 80 ta ruxsat berish tartib-taomili, litsenziyalanadigan 15 ta faoliyat turi hamda 68 ta statistik va soliqqa oid hisobotlar shaklining bekor qilingani, kichik korxonalar va mikrofirmalarni tashkil qilish va kengaytirish hamda xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish, shuningdek, kichik biznesni rivojlantirish hududiy dasturlarining amalga oshirilishi 485,6 mingta ish o'rini tashkil qilish imkoniyatini yaratdi.

Barchamizga ma'lumki, kichik biznes sub'ektlariga mustaqillik berish, ular faoliyatining yakuniy natijalari uchun javobgarlik hissini oshiradi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish mamlakatimizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning eng muhim ustuvor yo'nalishlaridan biribo'lib hisoblanadi. Shu jumladan, hozirgi kunda tijorat banklarining ham oldiga quyilgan eng asosiy vazifalardan biri - kichik biznes sohasini yetarlicha moliyaviy resurslar va xizmatlar bilan ta'minlashdan iboratdir.

Kichik biznes aholi zich joylashgan hududlarda ishsizlik muammosini hal qiladi. Shu sababli, bank tizimida kreditlash mexanizmini takomillashtirish buyicha chora-tadbirlar amalga oshirib kelinmokda.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishi mamlakatda raqobatchilikning zarur muhitini hosil qilib, bozor sharoitidagi ko'pgina o'zgarishlarga tezda moslasha oladi, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohasida yangidan-yangi qo'shimcha ish o'rinlarini yaratadi va mamlakatda ijtimoiy muhitni ta'minlash uchun o'rta sinfni shakllantirish manbai hisoblanadi.

"2017-2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasi ham kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'ektlarini

moliyalashtirish uchun xalqaro moliya institutlari va xorijiy davlatlar xukumatlarining imtiyozli kredit liniyalari va grantlarini jalb etishi ta'kidlangan. Xususan, 2017 yilda qishloq xo'jaligini rivojlantirish uchun Xalqaro moliya tashkilotlari mablag'larini jalb etish:

- Osiyo taraqqiyot bankining 150.0 mln.dollar mablag'ini "Qishloq xo'jaligini ishlab chiqarishini modernizatsiya qilish" loyihasiga;

- Xalqaro taraqqiyot va tiklanish bankining 150.0 mln.dollar mablag'ini "Chorvachilik sektorini rivojlantirish " loyihasiga - Xalqaro qishloq xo'jaligi taraqqiyoti jamg'armasining 23.8 mln.dollar mablag'ini "Qashqadaryo va Jizzax viloyatlarida sut mahsulotlarini ishlab chiqarishni kengaytirish va qayta ishlashni rivojlantirish" loyihasiga ¹jalb etish ko'zda tutilgan.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'yektlarini kreditlash orqali qo'llab-quvvatlashni yuqori darajada saqlab qolish rejalashtirilmoqda. Chunonchi, tijorat banklari tomonidan shu maqsadlar uchun 5,1 trillion. so'm ajratilishi nazarda tutilmoqda. Bunda imtiyozli kredit resurslari asosan uzoq qishloq tumanlarida va mehnat bozoridagi vaziyat og'ir bo'lgan hududlarda ish o'rini yaratishni nazarda tutadigan loyihalarni moliyalashtirishga yo'naltiriladi.

Ish o'rini yaratishning ushbu yo'nalishdagi asosiy tarmog'i xizmat ko'rsatish va servis sohasi bo'lib, xususan, mamlakat YaIMda xizmat ko'rsatish ulushining maqsadli parametrlariga (52,5 foiz) erishish doirasida kichik biznes korxonalarida 267,1 mingta ish o'rni yaratilishi kutilmoqda. Bu ko'rsatkich xizmat ko'rsatish sohasini jadal rivojlantirish, ko'rsatilayotgan xizmat turlarini avvalo qishloq joylarida kengaytirish va sifatini oshirish hamda shu asosda mamlakat iqtisodiyotining barqaror va uyg'un rivojlanishida xizmat ko'rsatish sohasining roli va ahamiyatini oshirishga doir maqsadlarga erishilishiga bevosita bog'liq. Mazkur soha kelgusi yilda 18 foizdan ortiqroqqa oshishi kutilayotgan kompyuter dasturlarini yaratish (elektron ta'lim va konsultativ xizmatlarni inobatga olgan holda), savdo va umumiy ovqatlanish, sog'liqni saqlash bo'yicha xizmatlar hisobidan yanada rivojlanadi. Yakka tadbirkorlikning rivojlanishi 117,7 ming kishining bandligini ta'minlaydi.

Mamlakatimizda tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda raqobatning roli beqiyosdir. Raqobat - iqtisodiyotni harakatga keltiradigan kuch. Shu bois davlatimiz tomonidan monopolistik faoliyatni cheklash va raqobatni huquqiy tartibga solish masalasiga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Prezidentimiz 2010 yilning 12 noyabrida o'tgan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi ma'ruzasida ta'kidlaganidek, «...bozor munosabatlarining asosi bo'lgan raqobatni rivojlantirishda monopoliyaga qarshi qonun hujjatlari katta rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasining 1996 yil 27 dekabrda «Tovar bozorlarida

¹ Sh.Mirziyoyev 2017-2021 yillarda O'zbekistonni rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasi

monopolistik faoliyatni cheklash va raqobat to'g'risida»gi qonuni o'tgan yillar mobaynida ushbu munosabatlarni huquqiy tartibga solishda muhim rol o'ynadi. Biroq yangi iqtisodiy sharoitda raqobat munosabatlarni tartibga solishning samaradorligini oshirish maqsadida, birinchidan, raqobatni rivojlantirishni ragbatlantirish, ikkinchidan, monopolistik faoliyatni tartibga solish mexanizmini takomillashtirish zaruriyati yuzaga keldi. Shunga asosan, qonunga tovar bozorlarida, shuningdek, moliya va birja xizmatlarida monopolistik faoliyatni cheklashga qaratilgan normalarni kiritish talab etilmoqda.

Ta'kidlash joizki, davlatimiz tomonidan izchil raqobat siyosati amalga oshirilayotgani, uni huquqiy ta'minlashga jiddiy ahamiyat berilayotgani tufayli tovar va xizmatlar bozorida monopolistik faoliyat darajasining kamayishiga erishildi. Bunday choralar bozorga yangi xo'jalik yurituvchi sub'yektlarning kirib kelishida ular o'rtasida sog'lom raqobatni ta'minlashga xizmat qilmoqda. Statistik tahlillarning ko'rsatishicha, mamlakatimizda so'nggi o'n yil ichida monopolist korxonalar sonining 721 tadan 184 taga, ya'ni 4 baravarga kamayishiga erishilgan. Shu o'rinda aytish joizki, sog'lom raqobatning iqtisodiyotdagi o'rni va roli oshgan sayin tovar bozorlarida ustun mavqeni egallab turgan korxonalar soni kamayib boradi.

Sog'lom raqobatni rivojlantirish uchun mahalliy hokimiyatlar tomonidan infrastrukturaning rivojlanishiga va uning sifat darajasini oshirishiga e'tibor qaratishlari lozim (Xududlarga investitsiya jalb qilish ilovada keltirilgan). Davlat mulk qo'mitasidagi ma'lumotlardan foydalangan holda, foydalanishga yaroqli bo'lgan imorat, bino va inshbotlardan texnologiyalarni jalb qilib, ishlab chiqarish jarayonlarini tashkil qilish maqsadga muvofiqdir.

Xulosa qilib, bugungi kunda O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'yektlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni takomillashtirish uchun quyidagi takliflarni amalga oshirish kerak deb hisoblaymiz:

- kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'yektlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni takomillashtirishning boshqa davlatlardagi samarali tajribasini inobatga olib, respublikamizda maxsus mikrokredit tashkilotlarini tashkil etish;

- kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'yektlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni takomillashtirishda asosiy muammolaridan biri bo'lgan garov masalasida yordam ko'rsatish maqsadida, Kafolat fondini tashkil etish;

- investitsiya va pay fondiga a'zo qilishni yo'lga qo'yish. Mamlakatimizning jahon hamjamiyati bilan integratsiyalashuvi, savdo va

sanoatning globallanguv jarayonlari, zamonaviy axborot tizimlarining taraqqiyoti, jahon bozorida kon'yunkturani bilish ishbilarmonlardan katta bilimni taqozo etmoqda. Biz shundan kelib chiqib, tadbirkorlarning malakasini oshirish va qayta tayyorlashga, ularning zamonaviy elektron ma'lumotlar bazasidan foydalanish

imkoniyatlarini oshirishga e'tiborni kuchaytirish lozim deb bilamiz. Bular, shubhasiz, kichik biznes vakillarining ichki va tashqi bozordagi mavqeini mustahkamlashga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuniga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish haqida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 2014 yil 9 dekabr, O'RQ-380-son.
2. "Chet ellik investorlar huquqlarining kafolatlari va ularni himoya qilish choralari to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni, 30 aprel 1998 yil.
3. "Erkin iqtisodiy zonalar to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni, 25 aprel 1996 yil.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2014 yil 7 apreldagi "O'zbekiston Respublikasida investitsiya iqlimi va ishbilarmonlik muhitini yanada takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-4609-sonli Farmoni.